

Легітимація зовнішньоекономічної діяльності суб'єктами господарювання

Довнич Ольга Миколаївна – науковий співробітник Міжвідомчого науково-дослідного центру з проблем боротьби з організованою злочинністю при Раді національної безпеки і оборони України

У статті визначаються та аналізуються вимоги чинного законодавства України щодо легітимації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання. Пропонуються шляхи удосконалення певних питань у відповідній сфері.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, суб'єкт господарювання, підприємницька діяльність, юридична особа, легітимація.

Постановка проблеми. Дослідження проблеми зовнішньоекономічної діяльності є вельми актуальним у непростий для країни час. Сьогодні Україна перебуває у стані економічної кризи, що, в свою чергу, вимагає ефективного застосування заходів зовнішньоекономічної політики для поліпшення економічного становища в державі. Організація структури інвестування як іноземного, так і вітчизняного, покладена на державні органи України.

Таким чином, для здійснення зовнішньоекономічної діяльності суб'єкт повинен отримати певний дозвільний документ від держави, тобто легалізувати свою діяльність.

Розглянемо поняття: “легалізація” та “легітимація”. Легалізація – (від лат. *Legalis* – законний) – узаконення, надання законної сили якому-небудь актові або дії [1, с. 386]. Легітимація – (від лат. *Legitimus* – законний, узаконений) – визначення або підтвердження законності якогось права чи повноваження; документи, що засвідчують це право або повноваження [1, с. 387].

Отже, можна зробити висновок, що легітимація – це визначене законодавством право суб'єкта на здійснення зовнішньоекономічної діяльності певним суб'єктом господарювання.

На сучасному етапі розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України майже кожен суб'єкт господарювання має намір здійснювати зовнішньоекономічну діяльність, або вже є суб'єктом зовнішньоекономічної сфери діяльності.

При цьому слід зазначити, що важливе значення у сфері зовнішньоекономічної діяльності відіграє вугільна промисловість. Сьогодні, коли ситуація у східних регіонах України є вкрай нестабільною, доцільно зазначити різко негативний вплив на зовнішньоекономічну діяльність України, що, в свою чергу, призводить до підризу економіки в цілому.

У нинішніх умовах, коли все більша частина економічного навантаження лягає на регіони, саме від ефективності регіональної зовнішньоекономічної політики залежать стан виробництва, рівень технічної оснащеності основних фондів підприємств, можливості структурної перебудови економіки, вирішення соціальних і економічних проблем регіону. Однак на сучасному етапі розвитку така політика в Україні не має позитивних результатів, про що свідчить депресивний стан багатьох регіонів країни. Тому на сьогодні все більш актуальним є питання розробки такої моделі регулювання зовнішньої торгівлі, яка була б адекватна ситуації, що склалася.

Стан дослідження. Вивченню проблематики зовнішньоекономічної діяльності присвятили свої праці багато українських і зарубіжних учених, таких як І. Н. Герчикова, А. П. Голиков, Г. В. Гутман, О. П. Кіреєв, В. П. Колесов, М. М. Колосовський, А. І. Кредисов, Н. Г. Кузнецов, Ю. В. Макогон, І. А. Піддубний, А. І. Погорлецький, А. П. Румянцев, А. К. Шуркалін, А. С. Філіпенко та ін. Цій проблематиці присвячено низку дисертаційних робіт, у тому числі: В. Власок, Г. Голубушина, А. Денисюк, О. Дерев'янка, С. Князь, Н. Литвиненко, Г. Філіна, С. Юшина та ін.

Метою статті є визначення та аналіз чинних вимог законодавства України щодо легітимації зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання, внесення пропозицій, спрямованих на її вдосконалення.

Викладення основного матеріалу. Відповідно до ч. 1 ст. 379 Господарського кодексу України, ч. 3 ст. 5 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” всі суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності мають рівне право здійснювати будь-які її види, прямо не заборонені законами України, незалежно від форм власності та інших ознак [2].

Чинна редакція ст. 5 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” встановлює

право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності фізичних та юридичних осіб.

Фізичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність з моменту набуття ними цивільної дієздатності згідно із законами України. Фізичні особи, які мають постійне місце проживання на території України, мають зазначене право, якщо вони зареєстровані як підприємці згідно із Законом України “Про підприємництво”. Фізичні особи, які не мають постійного місця проживання на території України, мають зазначене право, якщо вони є суб’єктами господарської діяльності за законом держави, в якій вони мають постійне місце проживання або громадянами якої вони є.

Юридичні особи мають право здійснювати зовнішньоекономічну діяльність відповідно до їх статутних документів з моменту набуття ними статусу юридичної особи [3].

Крім того, відповідно до ст.ст. 55, 378 Господарського кодексу України суб’єктами господарювання є:

- господарські організації – юридичні особи, створені відповідно до Цивільного кодексу України, державні, комунальні та інші підприємства, створені відповідно до цього Господарського кодексу України, а також інші юридичні особи, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані в установленому законом порядку;

- громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які здійснюють господарську діяльність та зареєстровані відповідно до закону як підприємці.

Для того, щоб отримати право на здійснення зовнішньоекономічної діяльності відповідно до чинного законодавства фізична особа повинна бути зареєстрована як суб’єкт підприємницької діяльності за законодавством країни свого постійного місця проживання, або громадянином якої вони є.

Порядок державної реєстрації суб’єктів підприємницької діяльності визначено у ст. 58 Господарського кодексу України, а також у Законі України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців”. Дія цього Закону поширюється на державну реєстрацію всіх юридичних осіб незалежно від організаційно-правової форми, форми власності та підпорядкування, а також фізичних осіб – підприємців. Відповідно до ст. ст. 4, 5 цього Закону державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців проводиться державним реєстратором за місцезнаходженням юридичної особи або за місцем проживання фізичної особи – підприємця. Державна реєстрація юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців – засвідчення факту створення або припинення юридичної особи, засвідчення факту набуття або позбавлення статусу підприємця фізичною особою, а також вчинення інших реєстраційних дій, які передбачені цим Законом, шляхом внесення відповідних записів до Єдиного державного реєстру.

В статті 4 Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” зазначено види зовнішньоекономічної діяльності, серед яких є як види підприємництва, так і некомерційної господарської діяльності.

Виходячи з наведеного, можна зробити висновок, що законодавством встановлено, що для здійснення зовнішньоекономічної діяльності – як підприємницької, так і некомерційної господарської діяльності фізична особа має бути зареєстрована як підприємець. Фактично законодавство передбачає обов’язок фізичної особи набути статусу підприємця навіть, якщо підприємницькою діяльністю ця особа не має наміру займатися (має бажання здійснювати некомерційну господарську діяльність у зовнішньоекономічній сфері).

Визначаючи та аналізуючи вимоги законодавства України щодо легітимації зовнішньоекономічної діяльності суб’єктів господарювання, варто звернути увагу також на те, що законодавство України містить додаткові вимоги щодо легітимації окремих видів зовнішньоекономічної діяльності. Насамперед, мова йде про найпоширеніший вид зовнішньоекономічної діяльності – зовнішню торгівлю [4].

Незважаючи на певне законодавче забезпечення діяльності у сфері зовнішньоекономічних відносин, вона є привабливою для злочинних елементів. Правоохоронними органами України лише за 9 місяців 2014 року виявлено 2632 кримінальні правопорушення, в учиненні яких підозрюються 3516 осіб. 2104 з них направлено до суду з обвинувальним актом [5].

З метою підвищення ефективності боротьби зі злочинністю у сфері зовнішньоекономічної діяльності, на наш погляд, було б доцільно:

- при Міністерстві економіки України створити державну спеціалізовану юридичну фірму, яка б займалася перевіркою надійності зарубіжних партнерів при укладанні зовнішньоекономічних угод і проведенням роботи по поверненню валютної заборгованості, що знаходиться за межами України;

- створити інформаційно-пошукову базу даних з точними і повними реквізитами як резидентів, так і нерезидентів, які не повернули в Україну валютну виручку за зовнішньоекономічними контрактами, та надати правоохоронним органам право користуватися цією базою, але не шляхом “запиту-відповіді”, а за допомогою, наприклад, модемного зв’язку. Це питання неодноразово розглядалось відповідними міністерствами і відомствами, в тому числі й МВС, з цього приводу є доручення Кабінету Міністрів України;

- зацікавленим міністерствам і відомствам, за участю найбільших виробників та експортерів продукції, запровадити єдині норми проведення операцій факторингу та залучення іноземних страхових компаній для їх використання при укладанні експортно-імпорتنих контрактів.

99

Список використаних джерел

1. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К., 1974. – С. 776.
2. Господарський кодекс України від 16 січ. 2003 р. № 436-IV / [Електронний ресурс]. – Режим доступу :
<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квіт. 1991 р. № 959-ХІІ / [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
4. Юшина С. Легітимація зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання: поняття та законодавче забезпечення [Електронний ресурс] / Світлана Юшина // Проблеми цивільного та підприємницького права в Україні. – Режим доступу :
http://www.kul.kiev.ua/images/chasop/2009_2/131.doc.
5. Звіт про результати роботи підрозділів органів внутрішніх справ за 9 місяців 2014 р. : форма звітності затверджена наказом МВС України від 27 груд. 2012 р. № 1205 / Відомчий документ.

В статтє определяются и анализируются требования действующего законодательства Украины относительно легитимации внешнеэкономической деятельности субъектов хозяйствования. Предлагаются пути совершенствования определенных вопросов в соответствующей сфере.

The article is dedicated to the determination and analysis of the requirements of current legislation of Ukraine concerning the legitimation of foreign economic activity entities. The ways of improvement some issues in this sphere are given.

Стаття надійшла до редакції журналу 16 жовтня 2014 року.